

ВІДГУК

доктора юридичних наук, професора Чернявського Сергія Сергійовича на дисертацію Коломійця Володимира Володимировича «Методика розслідування порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами», представлену на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертації. Кримінально-правове та криміналістичне забезпечення безпеки дорожнього руху в сучасних умовах набуває ще більшої актуальності. Це пов'язано із тим, що під час дії особливого правового режиму воєнного стану збільшення показників злочинності утворює додаткові фактори, які ускладнюють захист національної безпеки. Запобігання кримінальним правопорушенням проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту є пріоритетним завданням, актуалізованим у більшості європейських держав. Необхідно відмітити, що у країнах-членах Європейського Союзу та США проблема зниження дорожньо-транспортного травматизму та зниження кількості кримінальних правопорушень, що вчиняються на транспорті була вирішена шляхом удосконалення діяльності патрульної поліції та популяризації серед населення принципу нульової толерантності до випадків порушення правил безпеки дорожнього руху.

Дещо схожий шлях був обраний і Україною. Водночас не можна залишити поза увагою те, що протягом останніх років кількісний показник кримінальних правопорушень проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту залишається стабільно високим, що дозволяє констатувати низьку ефективність наявних засобів та заходів реагування. Зокрема остання теза також вказує на потребу в удосконаленні процесу розслідування таких суспільно небезпечних діянь взагалі та діяння, передбаченого ст. 286 КК України, яке, відповідно до статистичних даних, викладених на сайті Офісу Генерального прокурора вчиняється найчастіше.

У 2021 році було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за окремі правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху», відповідно до якого було посилено межі адміністративної та кримінальної відповідальності за такі

суспільно небезпечні діяння, а також внесено окремі зміни до Закону України «Про дорожній рух» та «Про Національну поліцію». Водночас такі правові заходи не мали очікуваного впливу. Аналіз правоохоронної та судової практики надає підставу для констатації, що у зв'язку із відсутністю налагодженого та актуального алгоритму досудового розслідування низка випадків порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами залишаються латентними, щодо окремих – процесуальні дії або процесуальне рішення виконуються та приймаються поза розумних строків. За таких умов потреба в удосконаленні методики розслідування таких кримінальних правопорушень є очевидною.

Отже, викладене вище свідчить про актуальність та своєчасність обраної дисертантом теми дослідження.

Ступінь обґрунтованості й достовірність основних наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. Отримані дисертантом наукові положення, висновки і рекомендації є логічними і послідовними. Обґрунтованість висновків проведеного дисертаційного дослідження підтверджуються емпіричними даними, які складають результати вивчення 232 судових вироків; статистичні та аналітичні дані Офісу Генерального прокурора, МВС України, Національної поліції України; слідча та прокурорська практика.

Тема наукового дослідження є актуальною і практично значущою, що підтверджується зв'язком з науковими програмами, планами і темами. Дисертаційне дослідження проведено відповідно до Національної стратегії у сфері прав людини на 2021-2023 роки, затвердженої Указом Президента України № 119/2021 від 24 березня 2021 року, Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року №392, Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року №695. Тема дисертаційного дослідження обрана в межах Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2022 року, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07.09.2011 № 942; Тематики наукових досліджень і науково-технічних 22

(експериментальних) розробок на 2025-2029 роки, затвердженої Наказом МВС України від 21.05.2024 № 326; Плану наукової роботи Міністерства внутрішніх справ України на 2024 рік, затвердженого наказом МВС України від 28 грудня 2023 року № 1082. Роботу виконано в межах науково-дослідної теми Донецького державного університету внутрішніх справ «Протидія кримінальним правопорушенням на території проведення ООС (Операції об'єднаних сил)» на 2020-2024 рр. (номер державної реєстрації 0120U105580). Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Донецького державного університету внутрішніх справ 27 жовтня 2021 року (протокол № 4).

Проведене дослідження надало можливість вирішити низку теоретичних та практичних проблем методики розслідування порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. Мета та завдання дослідження в повному обсязі розкриті та викладені у висновках. Об'єктом дослідження є кримінально протиправна діяльність, пов'язана із порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами, а також діяльність правоохоронних органів з її розслідування. Предметом дослідження визначено методику розслідування порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. Для досягнення мети дослідження дисертантом було сформульовано наукові завдання, які логічно сформульовані та відповідають меті дослідження.

Дисертантом у процесі дослідження використано формально-логічний метод, який дозволив уточнити та узагальнити логіко-методологічні засади побудови понятійно-категоріального апарату; метод контент-аналізу дав змогу опрацювати матеріали судової практики за окремими кількісними та якісними показниками; метод експертних оцінок, який використано для з'ясування ефективності правозастосовної діяльності у сфері безпеки дорожнього руху; психологічні методи, що дозволили розкрити та деталізувати особливості особи, яка вчиняє порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами, а також особливостей перешкоджання досудовому розслідуванню такого кримінального

правопорушення; за допомогою соціологічних методів та методу системного аналізу охарактеризовано стан методологічного забезпечення розслідування порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами; статистичний метод дав змогу проаналізувати зібрані емпіричні дані, а також офіційну статистичну звітність.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є одним із перших в Україні комплексним монографічним дослідженням теоретичних і практичних проблем розслідування порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами із урахуванням сучасного стану правоохоронної діяльності. До найбільш вагомих результатів, що відображають наукову новизну дослідження слід віднести такі: розроблено методологічні основи застосування спеціальних знань під час розслідування порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами; класифіковано механізми перешкоджання розслідуванню порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами.

Заслужує на увагу та підтримку думка автора, що структурно обставини, що підлягають доказуванню є елементами криміналістичної характеристики кримінального правопорушення (а отже – і методики розслідування конкретного кримінального правопорушення), які відтворюють сутність та зміст інших її елементів: обстановки суспільно небезпечного діяння та способів його вчинення; особи кримінального правопорушника та слідових картин кримінального правопорушення. Обставини, що підлягають доказуванню наскрізно пов'язані зі слідчими ситуаціями, а також комплексами слідчих дій та завдань, які мають бути реалізовані в процесі досудового розслідування (с. 98 дисертації).

Не позбавлена аргументації теза про те, що особлива увага має звертатись на збереження об'єкта, наданого на дослідження. Не будучи обізнаними в особливостях судово-експертної роботи, слідчі часто надаючи такий дозвіл не усвідомлюють його наслідків. У зв'язку із цим актуальною є акцентуація уваги сторони, яка призначає експертизу на необхідності встановлення послідовності необхідних експертних досліджень із урахуванням методів, які будуть

застосовуватись під час вивчення об'єктів. У випадку, якщо застосування руйнівних методів не можна уникнути, відповідне дослідження має проводитись останнім (с. 150-151 дисертації).

Актуальною є думка, що дорожньо-транспортна пригода може сама собою бути способом вчинення іншого кримінального правопорушення (наприклад, вбивства) або способом його приховування з метою, наприклад, знизити межі покарання. У зв'язку із вказаним визначення мети протидії розслідуванню є одним із дієвих заходів, які можуть бути спрямовані на його перешкоджання.

Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях. Основні положення та висновки дослідження, що сформульовані в дисертації, відображено в 6 наукових публікаціях, серед яких 3 статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук, 3 тез доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Оцінка оформлення дисертації та академічної доброчесності. Дисертація В.В. Коломійця відповідає вимогам чинного Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. Оформлення дисертації здійснено відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України. Зміст роботи логічний, виклад матеріалу послідовний. Відсутній академічний плагіат та порушення правил академічної доброчесності.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в тому, що матеріали дослідження використовуються у: законотворчій діяльності – під час удосконалення законодавства щодо запобігання кримінальним правопорушенням у сфері безпеки дорожнього руху в Україні; науково-дослідній сфері – для подальшого розроблення наукових проблем розслідування кримінальних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху (акт впровадження у науково-дослідну діяльність Донецького державного університету внутрішніх справ від 05.11.2024); правозастосовній діяльності – для розроблення й удосконалення нормативно-правових актів, підготовки методичних рекомендацій щодо розслідування кримінальних правопорушень у

сфері безпеки дорожнього руху; освітньому процесі – під час підготовки лекцій, методичних рекомендацій з криміналістики, кримінального процесуального права (акт впровадження в освітній процес Донецького державного університету внутрішніх справ від 05.11.2024).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту роботи. Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження В.В. Коломійця слід виділити такі дискусійні положення та зауваження:

1. На стор. 160-161 дисертації автор пропонує класифікацію способів протидії розслідуванню кримінальних правопорушень, передбачених ст. 286 КК України, а саме: 1) за способом протидії – процесуально передбачені (змагальність сторін, призначення додаткових/повторних експертиз, пошук нових свідків, які мають протилежні свідчення, спростування доказової бази тощо); кримінально протиправні (надання завідомо неправдивих висновків, свідчень; приховування слідів кримінального правопорушення тощо); 2) за суб'єктами протидії – сторона обвинувачення (за наявності окремих підстав та особистих інтересів); сторона захисту (у більшості випадків); учасники кримінального провадження (зокрема, такими суб'єктами можуть бути спеціалісти та судові експерти, свідки тощо); 3) за метою протидії – задоволення особистих мотивів (отримання неправомірної вигоди, приховування співучасті у кримінальному правопорушенні тощо); забезпечення уникнення винним кримінальної відповідальності або звуження її меж; з мотиву впливу на органи досудового розслідування.

В цілому погоджуючись із запропонованим, варто зауважити, що під час захисту дисертанту доцільно більш детально зупинитись на першій класифікаційній підставі та пояснити, як на його погляд здійснення процесуальних заходів може бути використано як спосіб протидії розслідуванню.

2. На стор. 163 дисертант указує на те, що на початковому етапі розслідування необхідно *відмежувати умисне знищення та пошкодження слідової картини від умисного деструктивного впливу на неї*. Проте із тексту роботи не зрозуміло який зміст вкладає автор у вказані способи зміни слідової картини та за якими підставами вони мають бути диференційовані.

3. На стор. 68 вказано, що огляд місця події, коли автотранспортний засіб зник з місця ДТП дещо відрізняється від інших за такими особливостями: 1) сприйняття обставин кримінальної події відбувається виключно за слідовою інформацією (без урахування даних щодо ступеню пошкодження автомобіля); 2) відсутність водія, винного у ДТП призводить до відсутності інформації щодо його стану та сприйняття дорожніх умов; 3) відсутність даних щодо технічних характеристик автомобіля ускладнює подальше формування слідчих версій щодо причин та особливостей дорожньо-транспортної пригоди.

Водночас автор ігнорує ті випадки, коли хоча автотранспортний засіб і зник з місця ДТП, проте в органів досудового розслідування є інформація, яка залишилась на камерах відеоспостереження, або кримінальне правопорушення було вчинено у зоні, в якій розміщено пристрій TruCAM.

4. У загальних висновках дисертант відмічає, що із урахуванням розповсюдженості випадків допущення помилок інспекторами-криміналістами під час участі у слідчому експерименті взагалі та за фактом дорожньо-транспортних пригод зокрема, доцільним є визначення порядку залучення спеціалістів до проведення слідчих (розшукових) дій за фактом дорожньо-транспортної пригоди.

Проте із тексту дисертації не зрозуміло, що стало підставою для твердження про розповсюдженість випадків допущення помилок інспекторами-криміналістами під час участі у слідчому експерименті взагалі та за фактом дорожньо-транспортних пригод зокрема. Під час захисту на цьому питанні доцільно зупинитись більш детально та аргументувати свою позицію.

5. На стор. 182 дисертації вказано, що типовий портрет особи кримінального правопорушника, який вчиняє діяння, передбачене ст. 286 КК України є таким: особа чоловічої статі, віком від 29 до 39 років із повною та базовою загальною середньою освітою, громадянин України, працездатний, але такий, що не працює та не навчається, який під час здійснення правопорушення знаходиться у специфічному для себе стані (стрес, алкогольне/наркотичне сп'яніння тощо).

Водночас, як видається, якщо особа, яка порушила правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту знаходиться у стані наркотичного або алкогольного сп'яніння, таке діяння має кваліфікуватись за ст. 286-1 КК України. Отже, ймовірно в межах дисертаційного дослідження автору було б доцільно також звернути увагу і на це суспільно небезпечне діяння.

Не зважаючи на вказані дискусійні положення та зауваження дисертація В.В. Коломійця заслуговує на позитивну оцінку, має наукову та практичну цінність.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Коломійця Володимира Володимировича на тему «Методика розслідування порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами» відповідає вимогам чинного Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р., та є завершеною самостійною кваліфікаційною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати щодо методики розслідування порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами, що розв'язують конкретну наукову проблему, а її автор – **Коломієць Володимир Володимирович** - заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Офіційний опонент:

Проректор

Національної академії внутрішніх прав

доктор юридичних наук, професор,

заслужений діяч науки і техніки України

Сергій ЧЕРНЯВСЬКИЙ